

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

№5

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026 MAY

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, may.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afrovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
05.01.07 – Matematik modellashtirish
05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 – Makroiqtisodiyot
08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 – Ekonometrika va statistika
08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 – Marketing
08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 – Menejment
08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

АДАПТИВНОЕ БИЗНЕС-ПЛАНИРОВАНИЕ КАК ИНСТРУМЕНТ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	10
Шарипов Конгратбай Авезимбетович, Исматуллаев Темур Равшан угли	
STERJEN KO'NDALANG KESIM YUZASI ELLIPS SHAKLIDAGI TRANSFORMATORNING QISQA TUTASHUV PAYTIDAGI MEKANIK ZO'RIQISHGA CHIDAMLILIGI	18
Bekishev Allabergen Yergashevich, Yakubova Dilfuza Kuanishovna, Saidova Nozima Akkulovna	
ВЛИЯНИЕ ДЕМОГРАФИЧЕСКОЙ ДИНАМИКИ НА РАЗВИТИЕ СФЕРЫ УСЛУГ: ЭКОНОМЕТРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ РЕГИОНОВ УЗБЕКИСТАНА.....	26
Мусаева Шоира Азимовна, Муйинжонов Хусейн Алишеревич	
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ КОМПАНИЙ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО АДАПТАЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ	35
Габбарова Ильмира Володиевна	
BALAND BINOLAR FASADLARINI PARDOZLASH TEXNOLOGIYALARINI EKSPLOATATSION ISHONCHLILIK VA XIZMAT MUDDATINI UZAYTIRISH ASOSIDA OPTIMALLASHTIRISH.....	41
Amirov Shavkat Rahmatullayevich	
ИНТЕГРАЛЬНАЯ ОЦЕНКА УСТОЙЧИВОГО ЦИФРОВОГО РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА И ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТУРИСТСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ	48
Усманова Азиза Баходировна	
PEREGONDAGI HARAkatNI BOSHqARISH TIZIMLARINI MIKROPROTSessorLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRILGAN TUZILMAVIY SXEMASINI ISHLAB CHIqISH.....	53
Xujamkulov Eldor G'ayratjon o'g'li	
INVESTITSIYALAR HAJMINI OSHIRISHGA QARATILGAN CHORA-TADBIRLAR VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	62
Alimova Dilafro'z Tohir qizii	
HUDUDLAR KESIMIDA AHOLI O'SISHINING BANDLIK DARAJASIGA TA'SIRINI EKONOMETRIK BAHOLASH (O'ZBEKISTON MISOLIDA)	68
Xusniddinova Gulnoza Ulug'bek qizi	
QUYOSH FOTOELEKTRIK PANELLARI SAMARADORLIGIGA ATROF-MUHIT OMILLARI VA CHANGLANISHNING TA'SIRI HAMDA ULARNI KAMAYTIRISHGA QARATILGAN INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR.....	67
Botirov Bozorbek, Iskandarova Charos, Avazov Jonibek, Sultonov Abror	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGINI RIVOJLANTIRISHNING HOZIRGI HOLATI TAHLILI ..	74
Rajapov Xayrulla Bekdurdiyevich, Sharipova Lobar Umrbek qizi	
INTERPOLATSION TIKLASH ALGORITMLARINING OCR ANIQLIGIGA TA'SIRINI BAHOLASH.....	82
Aliyev Nodirbek Hamidullo o'g'li	
IKORXONALARDA KORPORATIV BOSHqARUVNI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI VA INSTITUTSIONAL OMILLARI.....	89
Muxtorova Shaxlo Farxodovna	
O'ZBEKISTONDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARINI EKONOMETRIK PROGNOZLASH.....	101
Qo'ziboyev Behzod Hamidovich	
KPI-BASED PERFORMANCE MANAGEMENT AND ITS IMPACT ON EMPLOYEE PRODUCTIVITY	106
Sultanova Kamila Mukhtorali kizi	
SANOAT KORXONALARI IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	111
Tursunxo'jayev Sardor Jamoliddin o'g'li	

MHXS STANDARTLARIGA O‘TISH: KORXONALAR UCHUN AMALIY MUAMMOLAR VA YECHIMLAR	117
Eshniyazova Yulduz Yuldashbayevna	
TURMUSH FAROVONLIGINI BAHOLASHNING KO‘P O‘LCHOVLI USULLARI VA MEZONLARI	123
Turdikulova Moxira Maxmasharifovna	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING MOLIYAVIY-IQTISODIY IMPERATIVLARI	127
Kaxorova Zamira Safaraliyevna	
YENGIL SANOAT KORXONALARIDA RO‘Y BERISHI MUMKIN BO‘LGAN BAXTSIZ HODISALAR VA UNI BARTARAF ETISH CHORA-TADBIRLARI	132
Dehqonov Oyatillo Mansurbek o‘g‘li, Abduraxmanov Abdurashid Ataxanovich	
VTULKA DETALINI ISHLAB CHIQARISHDA SHTAMPLASH TEXNOLOGIK JARAYONINI ISHLAB CHIQISH...	143
Abdullayev Fatxulla, Xasanov Kamoliddin, Yolg‘ashova Madina, Jo‘rayev Muhiddin	
JAHON MOLIYAVIY TIZIMINING TRANSFORMATSIYASI.....	147
Qobilova Nodira Qayumjon qizi, Normurodov X.E.	
KORXONALARDA “TEJAMKOR ISHLAB CHIQARISH” KONSEPSIYASIDAN FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI	151
Mamasoliyev G‘ayratbek Maxamadyusupovich	
HUDUDIY BARQARORLIKNI TA‘MINLASHDA MAHSULOT EKSPORTINI DIVERSIFIKATSIYALASH YO‘LLARI.....	156
Mamadjanova Tuyg‘unoy Axmadjanovna	
PAXTA-TO‘QIMACHILIK KLASTERLARIDA ISHLAB CHIQARISHNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH ASOSIDA YUQORI QO‘SHILGAN QIYMATLI MAHSULOTLAR ULUSHINI KENGAYTIRISH	161
Yusupova Feruza Yo‘ldoshevna	
AHOLINING MOLIYAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISHDA MIKROLOYIHALARNING O‘RNI	166
Irgashev Anvar Farxodovich	
XALQARO KOMPANIYALARDA INNOVATSION BOSHQARUV TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI.....	173
Raxmankulov Sherzod Shokirovich	
ИССЛЕДОВАНИЕ ПРОЦЕССА ДЕГРАДАЦИИ КОМПОНЕНТОВ ФОТОЭЛЕКТРИЧЕСКИХ МОДУЛЕЙ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ КЛИМАТИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ: ЛИТЕРАТУРНЫЙ ОБЗОР	178
Дыскин Валерий Григорьевич, Курбанов Юнус Муртаза угли, Жубаназаров Ринат Шапагат Улы	
RIVOJLANGAN DAVLATLARDA CHIQINDILARNI QAYTA ISHLASH TIZIMINING INSTITUTSIONAL ASOSLARI	184
O‘tbosarov Abrorbek Adxamjon o‘g‘li	
DAVLAT ORGANLARI VA TASHKILOTLARI ICHKI AUDITORLARINING PROFESSIONAL AXLOQ QOIDALARINI ISHLAB CHIQISH.....	189
Xamidova Zarifa Urol qizi	
AUDIT JARAYONIDA DALIL OLISH VA UNING MUAMMOLARI.....	196
Ro‘zmetov Mansur	
O‘ZBEKISTONDA IJTIMOYIY TURIZMNI QO‘LLAB-QUVVATLASH MEXANIZMI VA ULARNING SAMARADORLIGI.....	200
Shaydulova Marjona Alisher qizi	
KORXONALARNING MOLIYAVIY HOLATINI IFODALOVCHI KO‘RSATKICHLAR VA ULARNING MOLIYAVIY TAHLILI AHAMIYATI.....	205
Rizoyev Farrux Hikmatilloevich	
NAMANGAN VILOYATIDA KICHIK SANOAT ZONALARIDA IQTISODIY SALOHİYATNI TAKOMILLASHTIRISH VA RIVOJLANTIRISH MASALALARI.....	210
Turaboev Ibroxim Ismoil o‘g‘li	
ISSIQLIK TEXNIKASIDA IKKILAMCHI BUG‘DAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	215
Komilova Nodira Abdirahmon qizi	

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ В КОМПАНИЯХ С ГОСУДАРСТВЕННЫМ УЧАСТИЕМ В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ РЕФОРМ	225
Юсупов Зойиржон Ровшан угли, Жумаев Улуғбек Нодирбекович ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ УПРАВЛЕНИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ КОМПАНИЙ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНЫХ ЛОГИСТИЧЕСКИХ ИЗМЕНЕНИЙ.....	231
Тожалиев Шохрух Талип ўғли GAMES ARE A POWERFUL TOOL FOR IMPROVING LANGUAGE LEARNING	236
Kulakhmedova Gulnora Abdurahimovna O‘ZBEKISTONDA TIJORAT BANKLARINING INNOVATSION XIZMATLARI ORQALI KAMBAG‘ALLIKNI KAMAYTIRISH	241
Azlarova Aziza Axrorovna AVTOMOBIL SANOATIDA MAHALLIYLASHTIRISH JARAYONLARINI BOSHQARISH VA RISKLARNI KAMAYTIRISH MEKANIZMLARI.....	248
Marufxanov Davron Hasanovich O‘ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES VA YOSHLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING YANGI IMKONIYATLARI: 2026-YIL ISLOHOTLARI VA ISTIQBOLLARI.....	255
Isakjanova Saboxat Muhamedovna MINTAQA IQTISODIYOTI VA SANOATNING RIVOJLANISHI O‘RTASIDAGI O‘ZARO BOG‘LIQLIKNING NAZARIY YONDASHUVLARI.....	263
Jalolova Muazzamxon Akbarjonovna DINAMIK NARX SHAKLLANTIRISHNI JORIY ETISHDA ASOSIY MUAMMOLAR VA ULARNI HAL ETISH YO‘LLARI.....	268
Anvar Deberdiyev RAQAMLI XIZMATLARNING O‘ZBEKISTON TASHQI SAVDO BALANSIDAGI O‘RNI	272
Latipova Shaxnoza Maxmudovna, Normurodova Zuhra Orzimurod qizi TURISTIK KORXONALAR INNOVATSION FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING METODOLOGIK ASOSLARI.....	278
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna IQTISODIY TIZIMDA TADBIRKORLIK VA TADBIRKORLIK QOBILİYATIGA YANGICHA YONDASHUV.....	283
Tadjiev Bexzod Umidjanovich OTMNI MOLIYAVIY TA‘MINLASHNING INNOVATSION MOLIYAVIY MODELARI.....	290
Tuxliyev Bozor Karimovich TOG‘-KON SANOATI KORXONALARIDA TEXNOLOGIK TIZIMLARNI RIVOJLANTIRISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI	293
Abirova Nargizabonu TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATIDA INNOVATSION LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISHNI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI	298
Ro‘ziyeva Maftuna Yusufovna OMMAVIY AXBOROT VOSITALARI KORXONALARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASHDA IQTISODIY KO‘RSATKICHLAR DINAMIKASINING EMPIRIK TAHLILI	303
Sharipova Shahlo Istamovna METROLOGIYANING ILMIY-METODIK ASOSLARI VA UNING ZAMONAVIY RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	308
Maxmudov Dostonbek Soyibjon o‘g‘li SANOAT KORXONALARIGA KIRITILGAN INVESTITSİYALAR SAMARADORLIGINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	312
Mirzakulova Risolat Musurmankulovna O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI DAVLAT BOSHQARUVI TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO‘NALISHLARI	317
Ibragimova Saodat, Mirhamidova Dilorom, Shagaipova Gulchehra	

OLIY TA'LIM BITIRUVCHILARI SONINING JISMONIY SHAXSLAR DAROMAD SOLIG'IGA TA'SIRI VA INSON KAPITALI ORQALI IJTIMOYIY XARAJATLARNI BOSHQARISH.....	323
Primova Nigora Ikrom qizi	
GLOBAL BIZNESDA INNOVATSIYALARNING ROLI: YANGI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHGA STRATEGIK YONDASHUVLAR	331
Raxmankulov Sherzod Shokirovich	
ELEKTRON TIJORAT BILAN SHUG'ULLANUVCHI KORXONALARDA MIJOZLAR QONIQLASH DARAJASI..	337
Aripov Ulug'bek Bahodirovich	
KICHIK BIZNESDA INVESTITSIYA SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	341
Xakimov Akbar Anvarovich	
FOTOELEKTRIK TIZIM SAMARADORLIGIGA HARORAT, SOYALANISH VA DEGRADATSIYA OMILLARINING TA'SIRI.....	344
Majidova Maxliyo A'zam qizi	
ISSIQLIK TEXNIKASIDA IKKILAMCHI BUG'DAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	354
Komilova Nodira Abdirahmon qizi	
STUDY OF THE INFLUENCE OF MEMBRANE REACTOR ON METHANE CONVERSION WITH WATER VAPOR AND CARBON OXIDE (IV).....	362
Umida Shabarova, Sugdiyana Abdurasulova	
ESG MANAGEMENT IN COMMERCIAL BANKS OF UZBEKISTAN: EVALUATION PRACTICES, KEY DETERMINANTS, AND STRATEGIC PRIORITIES.....	367
Sanemkhan Abdullaeva	
UMUMIY O'RTA TA'LIM MUASSASALARIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA STRATEGIK MENEJMENTNING O'RNI VA AHAMIYATI	375
Boymirzayev Doniyorbek Anvarjon o'g'li	
PEDAGOGIK MAHORATNI OSHIRISHDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASH ORQALI TA'LIM JARAYONINI TAKOMILLASHTIRADIGAN PLATFORMA ISHLAB CHIQLASH	379
Salomov Shokirjon, Boboyev Shavkat, Normamatov Xayriddin	
ПОВЫШЕНИЕ ОГНЕСТОЙКОСТИ МАТЕРИАЛОВ НА ОСНОВЕ ВТОРИЧНОГО ПОЛИЭТИЛЕНА.....	386
Назаров Феруз, Назаров Фарход, Ахмедова Фазилат, Элмуродов Элгез, Янгибоев Асадбек	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA INNOVATSION JARAYONLARNI JADALLASHTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	391
Berdiyev Jasur Qo'ldoshevich, Rasulov Akmal Xurshid o'g'li	
EKSPORT VA IMPORTDA TRANSPORT LOGISTIKASINING AHAMIYATI.....	397
Yodgorova Shaxnoza Xayridinovna, Bazarova Sevinch Salim qizi	
MADANIY MEROS OBYEKTLARINING TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDAGI STRATEGIK AHAMIYATI	403
Kuymuratova Matlubaxon Abdimanabovna	
EKSPORT VA IMPORTDA TRANSPORT LOGISTIKASINING AHAMIYATI.....	407
Yodgorova Shaxnoza Xayridinovna, Bazarova Sevinch Salim qizi	
XORAZM VILOYATINING IQTISODIY SALOHİYATI VA TRANSPORT INFRATUZILMASINING TARKIBI HAMDA JORIY HOLATI	411
Karimova Shaxnoza O'ktamovna	
TURISTIK KORXONALAR INNOVATSION FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING METODOLOGIK ASOSLARI.....	418
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA QISHLOQ JOYLARIDA TURIZM XIZMATLARI INFRATUZILMALARINI RIVOJLANTIRISH	423
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
AKTIVLAR QADRSIZLANISHI XARAJATLARINING MOLIYAVIY VA SOLIQ HISOBOTLARIGA TA'SIRI.....	427
Jarimbetov Ajiniyaz Kurbanbaevich	

MUHANDISLIK GEOMETRIYASI VA KOMPYUTER GRAFIKASI FANLARINI O'QITISHDA MULTIMEDIA VA INTERAKTIV TEXNOLOGIYALARNING TA'LIM NATIJALARIGA TA'SIRI: AUDIO VA VIDEOTEKNOLOGIYALAR IXTISOSLIGI MISOLIDA EMPIRIK TADQIQOT.....	430
Utkirova Mamura Faxriddin qizi	
HUDUDIY TADBIRKORLIK TIZIMIDA INVESTITSION RESURSLAR SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING INSTITUTSIONAL VA EKONOMETRIK YONDASHUVLARI	436
Isakov Axmadali Esanbayevich	
MINTAQAVIY OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARINING INNOVATSION RIVOJLANISHIGA INVESTITSION RESURSLARNING TA'SIRINI EKONOMETRIK BAHOLASH	444
Abdunabiyev Sirojiddin G'anijon o'g'li	
XABAR ALMASHISHGA ASOSLANGAN MARKETINGDA ISTE'MOLCHILARNING SHAXSIY HAYOTINI KUTILMALARI	452
Raxmatova Sitora Shuxratjon qizi	
DAVLAT ISHTIROKIDAGI KORXONALARNI OPTIMALLASHTIRISH VA SOG'LOM RAQOBAT MUHITINI SHAKLLANTIRISH: XORIJIY TAJRIBALAR ASOSIDA O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI DAVLAT SEKTORINI INSTITUTSIONAL ISLOH QILISHNING QIYOSIY TAHLILI	461
Sharapov Umidjon Shavkatovich	
ZAMONAVIY SERVIS KOMPANIYALAR TANNARXINI ANIQLASHNING DOLZARB YO'NALISHLARI	471
Berdiyeva Dilfuza Axatovna	
NAVOIY VILOYATINING TURISTIK OBYEKTALARI VA ULARDAN SAMARALI FOYDALANISH ORQALI REKREATSION TURIZMNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI TAHLILI	477
Turayev Abduvoxid Kuldashevich	
INVESTITSIYALAR HAJMINI OSHIRISHGA QARATILGAN CHORA-TADBIRLAR VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	483
Alimova Dilafro'z Tohir qizi	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TADBIRKORLIKNI RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARI	488
Suvonov Ibrohim Izbosarovich	
QORAKO'L TERI JINGALAKLARINING TAKRORLANMAS KO'RINISHI VA XUSUSIYATLARI	492
Hakimova Sh.Q., Azimov J.Sh., Farmonov F.F.	
YOSH TADBIRKORLARNING STARTAP LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARI	497
Koriev Orif Azizovich	
HUDUDLARDA OLIY TA'LIM VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI YO'NALISHLARINI TAKOMILLASHTIRISH	502
Berdiyev Jasur Qo'ldoshevich, Karimov Chuxmor Abdirashidovich	
SUG'URTA KOMPANIYALARINING MOLIYAVIY HOLATI VA MOLIYAVIY NATIJALARI TAHLILI	507
Alimov Baxodir Batirovich	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI SIFATINI OSHIRISHNING IQTISODIY TAHLILI	513
Turg'unov Nodirbek Muminjanovich	
TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARINING ROLI	516
Xodjimatom Maksudbek Ubaydullayevich	
MINTAQA TURIZM INDUSTRIYASINING IQTISODIY RIVOJLANISHI VA BOSHQARUV FAOLIYATLARI TAHLILI	520
Berdiyev Jasur Qo'ldoshevich, Ruziqulov Aziz Tuxtayevich	
TIJORAT BANKLARIDA FINTECH TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISH ORQALI MOLIYAVIY INKLYUZIVLIKNI TA'MINLASH: NAZARIY YONDASHUV VA ISTIQBOLLAR	526
Nazarova Shohista Tolmas qizi	
METALLARGA BOSIM OSTIDA ISHLOV BERISH JARAYONLARINI RAQAMLI MODELLASHTIRISHNING ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARI	531
Xasanov Kamoliddin Akmal o'g'li, Abdullayev Fatxulla Sagdullayevich, Diyorov Salohiddin Farhod o'g'li, Jalolov Jafar Jamol o'g'li	

XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA PUL MABLAG'LARI HISOBINI MHHS ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH: USLUBIY VA AMALIY YONDASHUVLAR	537
Umurzakov Dilshodbek Xakimovich	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI YASHIRIN IQTISODIYOTNI AMALGA OSHIRISHGA UNDOVCHI OMILLAR.....	543
Bobojonov Azimjon Akmal o'g'li	
MINTAQANING INVESTITSION SALOHİYATINI BAHOLASHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI.....	548
Maxmudov Jasurbek Ergashevich	
BUXORO TARIXIY MARKAZIDAGI MUZEY OBYEKTINING SIG'IM TAHLILI: FAYZULLA XO'JAYEV UY-MUZEYI TAJRIBASIDA.....	553
Odilova Muattar Akram qizi, Qilichov Muhridin Husniddin o'g'li	
MAMLAKATIMIZDA KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA MOLIYAVIY VOSITALARDAN FOYDALANISHNING USTUVORLIKLARI.....	560
Turdiyeva Muqaddas Umarovna	
МОДЕЛЬ ЦИФРОВОГО ОБЪЕКТА ДЛЯ АНАЛИЗА КОМПЛЕКСНЫХ ЦИФРОВЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ОБЪЕКТОВ.....	565
Гулямов Шухрат, Шамсутдинова Винера, Караханова Алсу, Зайниддинова Зебинисо	
TIJORAT BANKLARINING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISHNING MOLIYAVIY MEKANIZMLARI	571
Yuldoshov Otabek Jovli o'g'li	
TIJORAT BANKLARINING XALQARO KAPITAL BOZORLARIGA INTEGRATSIYASI VA INVESTITSION SALOHİYATINI OSHIRISH MEKANIZMLARI.....	576
Ortiqov Sidiqjon Xolmurodovich	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RAQOBATBARDOSH SALOHİYATNI SHAKLLANTIRISH VA RAQOBAT USTUNLIKLARINI TA'MINLASH MEKANIZMLARI	583
Asenbaeva Aydaygul, Toshqulova Aziza	
RAQAMLI IQTISODIYOT VA UNING O'ZBEKISTON IQTISODIY TARAQQIYOTIGA TA'SIRI.....	587
Halimov Humoyunbek Tohirjon o'g'li, Rustamov Davron Rustamovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT VA UNING O'ZBEKISTON IQTISODIY TARAQQIYOTIGA TA'SIRI.....	591
Halimov Humoyunbek Tohirjon o'g'li, Rustamov Davron Rustamovich	
SCENARIO-BASED ECONOMETRIC EVALUATION OF REAL INVESTMENT EFFICIENCY IN SMALL BUSINESS ACTIVITIES.....	601
Otajanov Umid Abdullayevich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIY O'SISHNI RAG'BATLANTIRISHNING INSTITUTSIONAL VA IQTISODIY MEKANIZMLARI.....	611
Iminoxunov Abdukoxor Abdivaitovich	
BANK 4.0 SHAROITIDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINING BANK BOSHQARUVI SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	619
Boltayev Zokirjon Otanazarovich	
MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA SUV RESURSLARI SALOHİYATIDAN FOYDALANISH USULLARI.....	622
Sapayev Azamat Rustamovich	
ФИСКАЛЬНЫЕ ПРАВИЛА В СРЕДНЕСРОЧНОМ БЮДЖЕТНОМ ПЛАНИРОВАНИИ.....	626
Е.М. Соң	
BUXORO VILOYATINING YALPI HUDUDIY MAHSULOT DINAMIKASI VA UNING TARMOQ TUZILMASIDAGI TARKIBIY O'ZGARISHLAR TAHLILI	631
Raxmonqulova Nafisa Olimjonovna	
BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ILG'OR XORIY TAJRIBALARI.....	636
Raupov Shuxrat Soyibovich	
BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ILG'OR XORIY TAJRIBALARI.....	636
Raupov Shuxrat Soyibovich	

MARKETING FAOLIYATIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA REAL INVESTITSİYALAR SAMARADORLIGINI SSENARIYLAR ASOSIDA EKONOMETRIK BAHOLASH	652
Otajanov Umid Abdullayevich, Isakova Naima Ikromjonovna	
QURILISH KORXONALARIDA XARAJATLARNI KLASSIFIKASIYA QILISH VA HISOBGA OLISH TIZIMI	663
Toshimov Azizbek Hakimovich	
MARKAZIY OSIYO DAVLATLARIDA SUV RESURLARIDAN OQILONA FOYDALANISH.....	667
Jobborov Elmurod Normo‘minovich	
NAMANGAN VILOYATIDA KICHIK BIZNESNING HUDUDIY IQTISODIYOT RIVOJLANISHIDAGI O‘RNI...	672
Jo‘rayev Ilhomjon Kamolidinovich	
THE IMPACT OF DIGITAL BANKING SERVICES ON FINANCIAL INCLUSION AND POPULATION WELFARE	677
Olimjon Narkulovich Djuraev, Ermuminov Elbek Erkin o‘g‘li	
XORIJIY BANKLAR AMALIYOTIDA RISKLARNI BAHOLASH VA BOSHQARISH TAJRIBASI	683
Kudaybergenova Guzal Kuanishbayevna	
КОМПЛЕКСНЫЙ ПОДХОД К ПОВЫШЕНИЮ РАБОТОСПОСОБНОСТИ МЕТАЛЛОРЕЖУЩЕГО ИНСТРУМЕНТА ПРИ ОБРАБОТКЕ ТРУДНООБРАБАТЫВАЕМЫХ МАТЕРИАЛОВ.....	687
Желтухин Андрей Владимирович	
AUDITORLARNING PROFESSIONAL FIKR VA MULOHAZALARINI TAKOMILLASHTIRISHDA XALQARO ILG‘OR TAJRIBALARNING AHAMIYATI.....	694
Parpiyev Jaxongir Ilxomjonovich	

AUDITORLARNING PROFESSIONAL FIKR VA MULOHAZALARINI TAKOMILLASHTIRISHDA XALQARO ILG'OR TAJRIBALARNING AHAMIYATI

Parpiyev Jaxongir Ilxomjonovich

Namangan davlat texnika universiteti mustaqil izlanuvchisi

E-mail: xulugbek1984@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada auditorlarning professional fikr va mulohazalarini takomillashtirishda xalqaro ilg'or tajribalarning o'rnini va ahamiyatini tahlil qilinadi. Global audit amaliyotida professional shubha, obyektivlik va analitik tafakkurga asoslangan yondashuvlar auditorlik qarorlarini shakllantirishning muhim tamoyillari sifatida e'tirof etilgan. Tadqiqotda AQSH, Buyuk Britaniya, Germaniya, Kanada va Yaponiyada shakllangan professional yondashuvlar, shuningdek, sun'iy intellekt va ekspert tizimlaridan foydalanishning amaliy natijalari o'rganilgan. O'zbekiston auditorlik tizimida auditning muhim masalalarini aniqlash va ifodalash bilan bog'liq ayrim jihatlar tahlil qilinib, xalqaro tajribani milliy standartlarga moslashtirish yo'llari ishlab chiqilgan. Shuningdek, etik qaror qabul qilishni rag'batlantirish, mustaqil fikrlashni rivojlantirish hamda analitik va texnologik vositalarni joriy etish orqali auditorlik mulohazalari sifatini oshirish bo'yicha amaliy tavsiyalar taklif etilgan. Tadqiqot natijalari auditorlik faoliyatining shaffofligi, ishonchliligi va jamoatchilik nazoratini yanada mustahkamlash uchun metodik asos yaratadi.

Kalit so'zlar: auditorlik xulosasi, professional fikr, mulohaza, xalqaro tajriba, auditning muhim masalalari (KAM), etik me'yorlar, mustaqil fikrlash, sun'iy intellekt, analitik vositalar, auditorlik sifatini oshirish.

Abstract. This article analyzes the role and importance of international best practices in improving the professional judgment of auditors. In global audit practice, approaches based on professional skepticism, objectivity, and analytical thinking are recognized as key principles in the formation of audit decisions. The study examines the professional approaches developed in the USA, Great Britain, Germany, Canada, and Japan, as well as the practical results of using artificial intelligence and expert systems. Certain aspects related to identifying and communicating key audit matters within the audit system of Uzbekistan are analyzed, and approaches for adapting international experience to national standards are developed. Practical recommendations are also proposed to improve the quality of audit judgments through encouraging ethical decision-making, strengthening independent thinking, and introducing analytical and technological tools. The results of the study create a methodological basis for further strengthening the transparency, reliability, and public oversight of audit activities.

Keywords: audit opinion, professional judgment, international experience, key audit matters (KAM), ethical standards, independent thinking, artificial intelligence, analytical tools, improving audit quality.

Аннотация. В данной статье анализируются роль и значение передового международного опыта в совершенствовании профессионального суждения аудиторов. В мировой аудиторской практике подходы, основанные на профессиональном скептицизме, объективности и аналитическом мышлении, признаны важнейшими принципами формирования аудиторских решений. В исследовании рассматриваются профессиональные подходы, сформированные в США, Великобритании, Германии, Канаде и Японии, а также практические результаты использования искусственного интеллекта и экспертных систем. Проанализированы отдельные аспекты выявления и раскрытия ключевых вопросов аудита в аудиторской системе Узбекистана, а также разработаны пути адаптации международного опыта к национальным стандартам. Кроме того, предложены практические рекомендации по повышению качества аудиторских суждений посредством стимулирования этического принятия решений, развития самостоятельности мышления и внедрения аналитических и технологических инструментов. Результаты исследования формируют методологическую основу для дальнейшего укрепления прозрачности, надёжности и общественного контроля аудиторской деятельности.

Ключевые слова: аудиторское заключение, профессиональное мнение, суждение, международный опыт, ключевые вопросы аудита (КВА), этические стандарты, самостоятельность мышления, искусственный интеллект, аналитические инструменты, повышение качества аудита.

KIRISH

Global audit tajribasi auditorlarning professional fikr va mulohazalarini rivojlantirishda innovatsion

texnologiyalar, etik standartlar hamda qaror qabul qilishning tizimli mexanizmlarini keng tatbiq etishni taqozo etadi. AQSh, Buyuk Britaniya, Germaniya, Yaponiya va Kanada kabi rivojlangan iqtisodiyotlarda shakllangan audit yondashuvlari auditorlik fikrini shakllantirishda professional shubha, obyektivlik va analitik asosga alohida e'tibor qaratadi. Xususan, ekspert tizimlar, sun'iy intellektga asoslangan qarorlarni qo'llab-quvvatlash vositalari hamda real vaqt rejimidagi fikr-mulohaza platformalari auditorlar mulohazasini yanada aniq, tezkor va asosli shakllantirishda muhim vositaga aylanmoqda.

2023-yilda IFAC va IAASB tomonidan olib borilgan tadqiqotlarga ko'ra, xalqaro tajriba asosida auditorlar mulohazasini takomillashtirishning beshta asosiy yo'nalishi aniqlangan: bilimlarning avtomatlashtirilgan shakllari, shaffoflik va axborot almashinuvi mexanizmlari, etik algoritmlar, doimiy malaka oshirish tizimi hamda tanqidiy fikrlash modellarini ishlab chiqish. Ushbu yo'nalishlar milliy audit tizimini global me'yorlarga moslashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

O'zbekiston auditorlik amaliyotida auditning muhim masalalariga oid yondashuv bosqichma-bosqich shakllanib bormoqda. Auditorlar tomonidan auditning muhim masalalarini aniqlashda foydalanuvchilarning axborot ehtiyojlari, risk tahlili va murakkab moliyaviy pozitsiyalarni chuqur baholash muhim hisoblanadi. Bu borada milliy auditorlik standartlarida auditning muhim masalalari indikatorlarining metodik asoslarini yanada takomillashtirish va ularni qo'llash bo'yicha tizimli ko'rsatmalarni ishlab chiqish zarurati mavjud. Shuningdek, auditorlar orasida ushbu yo'nalishdagi bilim va ko'nikmalarni izchil rivojlantirish auditning muhim masalalari sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Milliy standartlarga moslashtirish yo'llari sifatida, birinchi navbatda, xalqaro standartlardagi auditning muhim masalalari mezonlari asosida milliy indikatorlar tizimini ishlab chiqish lozim. Ushbu indikatorlar risk darajasi, subyektiv baholashlar ulushi, subyekt faoliyatining murakkabligi va sohalar kesimidagi muhim operatsiyalarning mavjudligi kabi mezonlarga asoslangan bo'lishi maqsadga muvofiq. Ikkinchidan, auditning muhim masalalarini aniqlash va ifodalash bo'yicha maxsus yo'riqnomalar ishlab chiqilib, ular auditorlarga metodik qo'llanma sifatida taqdim etilishi zarur. Uchinchidan, auditorlar malakasini oshirish bo'yicha maxsus trening va seminarlar orqali auditning muhim masalalari indikatorlarini aniqlash hamda professional mulohaza yuritish ko'nikmalarini shakllantirish lozim.

Bu esa mazkur yo'nalishda tizimli va bosqichma-bosqich takomillashtirish ishlarini amalga oshirish zarurligini ko'rsatadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

International Auditing and Assurance Standards Board tomonidan ishlab chiqilgan *International Standard on Auditing (ISA) 701: Communicating Key Audit Matters in the Independent Auditor's Report* (IFAC, 2020) xalqaro standarti auditorlik hisobotida muhim audit masalalarini (KAM) aniq, shaffof va foydalanuvchilar uchun tushunarli tarzda yoritish tartibini belgilaydi. Standartning asosiy maqsadi auditorlik xulosalarining axborot qiymatini oshirish hamda foydalanuvchilarning auditorlik natijalariga bo'lgan ishonchini mustahkamlashdan iborat. ISA 701 auditorning professional fikrini shakllantirishda professional shubha, dalillarga asoslangan yondashuv va tahliliy fikrlashni muhim mezon sifatida belgilaydi. Shuningdek, mazkur standart auditorlik mulohazalarini xalqaro yondashuvlar bilan uyg'unlashtirishga xizmat qiladi.

The Audit Process: Principles, Practice and Cases asarida zamonaviy audit jarayonining psixologik va kognitiv jihatlariga alohida e'tibor qaratilgan. Mualliflar auditorlik faoliyatida professional shubha, etik qadriyatlar va mustaqil fikrlashning o'rnini chuqur tahlil qiladi. Kitobda real amaliy misollar asosida auditorning xulosa chiqarish mexanizmi, xatoliklarni aniqlash hamda auditorlik dalillarini baholash bosqichlari batafsil yoritilgan. Ushbu manba auditorlik fikrlash madaniyatini rivojlantirish va professional mulohaza sifatini oshirish masalalarini ochib berishda muhim ilmiy asos hisoblanadi.

Auditing: Assurance and Risk asarida auditorlik jarayoni riskka asoslangan yondashuv orqali izohlangan. Mualliflar professional fikrni shakllantirishda xavflarni baholash, tahliliy protseduralar hamda qaror qabul qilish jarayonida auditorlik dalillarining ishonchligini ta'minlash masalalarini o'rganadi. Asarda xalqaro ilg'or tajribalar, xususan AQSH va Yevropa mamlakatlari amaliyoti keng tahlil qilingan. Mazkur adabiyot auditorlik fikrining sifatini oshirishda risklarni integratsiyalash yo'nalishiga ilmiy asos yaratadi.

Audit nazariyasi va amaliyoti nomli o'quv qo'llanmada O'zbekiston auditorlik tizimining nazariy asoslari, amaliy jarayonlari va xalqaro standartlarga moslashish masalalari yoritilgan. Mualliflar mahalliy amaliyotda auditorlarning professional fikrini takomillashtirish, mustaqil qaror qabul qilish hamda etik tamoyillarga rioya qilishning ahamiyatini ko'rsatadi. Ushbu manba milliy auditorlik tizimini xalqaro ilg'or tajribalar bilan uyg'unlashtirish uchun muhim amaliy yo'nalishlarni belgilab beradi.

Ushbu tadqiqot metodologiyasi auditorlarning professional fikr va mulohazalarini shakllantirishda xalqaro ilg'or tajribalarni o'rganish, ularni O'zbekiston amaliyotiga moslashtirish hamda amaliy tavsiyalar ishlab

chiqishga yo'naltirilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda nazariy-tahliliy, qiyosiy, empirik hamda kontent-tahlil usullaridan foydalanildi. Nazariy tahlil asosida xalqaro audit standartlari — ISA 700, ISA 701, ISA 705 va ISA 706, shuningdek, xalqaro tashkilotlar — International Federation of Accountants (IFAC), International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB) hamda Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) tomonidan e'lon qilingan me'yoriy hujjatlar o'rganildi.

Qiyosiy tahlil usuli orqali AQSH, Buyuk Britaniya, Germaniya va Yaponiyada auditorlik xulosalarini shakllantirish amaliyoti bilan O'zbekiston milliy audit standartlari o'rtasidagi o'xshash va farqli jihatlar tahlil qilindi. Empirik tadqiqot davomida auditorlik hisobotlari, auditing muhim masalalari (KAM) bo'yicha amaliy materiallar hamda auditorlik tashkilotlari faoliyatiga oid ma'lumotlar o'rganildi. Kontent-tahlil usuli yordamida auditorlik xulosalarining mazmuni, professional mulohazalar sifati va axborot taqdimoti darajasi baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Empirik usul asosida O'zbekiston auditorlik tashkilotlari faoliyatiga oid 2020–2024 yillardagi ochiq statistik ma'lumotlar hamda Audit nazorati inspeksiyasi hisobotlari tahlil qilindi. Kontent-tahlil yondashuvi orqali auditorlik xulosalarida “muhim audit masalalari” (KAM), “mustaqillik”, “axborot shaffofligi” va “etika” kabi tushunchalarning qo'llanish darajasi baholandi.

Auditning muhim masalalarini (Key Audit Matters — KAM) ifodalashda xalqaro yondashuvlardan foydalanish auditorlarning professional mulohazasini shakllantirishda sifat va aniqlikni oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Bugungi global audit amaliyotida yetakchi davlatlar, xususan AQSH, Buyuk Britaniya, Kanada va Avstraliya auditorlik xulosalarida auditning muhim masalalarini individual, kontekstual va risk darajasiga asoslangan holda aniq ifodalashga alohida e'tibor qaratmoqda. Mazkur yondashuv professional mulohazani standartlashtirishdan ko'ra, har bir tashkilotning moliyaviy xususiyatlari, faoliyat sohasi va tashqi iqtisodiy muhitini hisobga olgan holda, real risk tahliliga asoslangan shaklda ifodalashni nazarda tutadi.

Masalan, Financial Reporting Council (FRC) tomonidan o'tkazilgan 2022-yilgi monitoring natijalariga ko'ra, Buyuk Britaniyada e'lon qilingan audit hisobotlarining 86 foizida auditning muhim masalalari auditorlik jarayonidagi murakkab va yuqori riskli sohalarga doir aniq kontekstda bayon etilgan hamda bu hisobotlar foydalanuvchilar tomonidan yuqori baholangan. Deloitte va PwC kabi xalqaro auditorlik kompaniyalari esa auditning muhim masalalari ifodasini aniqlik, baholangan muhimlik darajasi va auditorlik harakatlarining asoslanganligiga ko'ra segmentlarga ajratib taqdim etmoqda. Bunday model auditor fikrini nafaqat deklarativ, balki mantiqiy va faktlarga asoslangan tarzda ifodalash imkonini yaratadi.

O'zbekiston amaliyotida esa auditning muhim masalalari ayrim hollarda andozaviy iboralarga asoslangan holda ifodalanmoqda. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, 2023-yilda respublikadagi audit tashkilotlari tomonidan taqdim etilgan 110 dan ortiq auditorlik xulosalarining 74 foizida auditning muhim masalalari o'xshash jumlar asosida, ehtimoliy risklar yetarli darajada ochib berilmagan holda bayon etilgan. Bu esa auditorning professional mulohazasini yanada chuqurroq va individual yondashuv asosida yoritish zaruratini ko'rsatadi. Auditorlar ko'pincha “zaxiralar hisobining ishonchliligi” yoki “aktivlarning mavjudligi” kabi umumiy iboralarni qo'llaydi, biroq ularning ortidagi moliyaviy va operatsion jihatlar har doim ham batafsil ochib berilmaydi.

Shu bois milliy audit tizimida quyidagi yo'nalishlarni rivojlantirish maqsadga muvofiqdir:

Auditning muhim masalalarini ifodalashda auditor tomonidan risk ko'rsatkichlari, moliyaviy hisobot bandleari va tanlangan audit strategiyasini yorituvchi majburiy modulni shakllantirish.

Har bir auditning muhim masalasi bo'yicha “qaror qabul qilish logikasi” (decision logic) hujjatini ishlab chiqish, unda auditor mazkur masalani tanlash sabablari va erishilgan natijalarni asoslab berishi.

Axborotni vizual va tahliliy shaklda taqdim etish orqali foydalanuvchilar uchun tushunarlilik darajasini oshirish.

Etik va mustaqil fikrlashni auditorlik faoliyatida rivojlantirish auditorning professional mulohazasi sifatini ta'minlovchi muhim omillardan biridir. Auditorlik tekshiruvlari shaffoflik, ishonchlilik va mustaqil fikr asosida amalga oshirilishi lozim bo'lgan jarayon bo'lib, ushbu tamoyillarning asosi axloqiy me'yorlar hamda tanqidiy tafakkurga tayangan holda qaror qabul qilishdan iborat. Ayrim hollarda auditorlarning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini yanada rivojlantirish zarurati audit sifati va jamoatchilik ishonchini oshirish uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Yevropa Ittifoqi va Kanada tajribasida sun'iy intellekt (AI) vositalari auditorlik jarayonlarining muhim elementiga aylanib bormoqda. Masalan, Deloitte hamda KPMG tomonidan ishlab chiqilgan Clara va KPMGIQ

tizimlari nafaqat ma'lumotlarni avtomatik tahlil qilish, balki auditorlik mulohazalarini algoritmik qo'llab-quvvatlash imkonini ham beradi. O'zbekistonda esa bunday tizimlardan foydalanish bosqichma-bosqich rivojlanib bormoqda va ko'plab tashkilotlarda asosan Microsoft Excel hamda 1C platformalaridan foydalanilmoqda. Kelgusida sun'iy intellekt algoritmlarini milliy auditorlik dasturlariga integratsiya qilish va bu yo'nalishda malakali auditor kadrlarni tayyorlash muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Professional mulohazalarni real vaqt rejimida monitoring qilish auditorlik amaliyotida aniqlik, shaffoflik va mas'uliyat darajasini oshirishning innovatsion usullaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Mazkur mexanizm auditorlik jarayonining har bir bosqichida auditor fikrlarining shakllanishi, o'zgarishi va qaror qabul qilishga ta'sir qiluvchi omillarni uzluksiz kuzatish imkonini beradi. Raqamli texnologiyalar rivoji ushbu monitoring tizimlarini joriy etishda qulay imkoniyat yaratmoqda. Ayniqsa, sun'iy intellekt (AI), mashinali o'rganish (ML) va real vaqtli tahlil algoritmlaridan foydalanish orqali auditor fikrining asoslanganligi, mustaqilligi va professional etikaga muvofiqligini baholash imkoniyatlari kengaymoqda.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, auditorlarning mustaqil va etik qaror qabul qilishini rag'batlantirishda quyidagi uchta asosiy yo'nalish samarali natija beradi:

- Axloqiy dilemmalarga asoslangan trening tizimlari;
- Mustaqillikni mustahkamlovchi tashkiliy mexanizmlar;
- Rag'batlantiruvchi indikatorlar orqali nazorat tizimi.

Masalan, Avstraliya va Buyuk Britaniya auditorlik sertifikatlash tizimida "etikani o'rgatish laboratoriyasi" amaliyoti keng qo'llaniladi. Ushbu tizimda auditorlar real holatlarga asoslangan axloqiy muammolar yuzasidan amaliy yechimlar ishlab chiqadi. 2021-yildagi Institute of Chartered Accountants in England and Wales (ICAEW) hisobotiga ko'ra, mazkur model asosida tayyorlangan auditorlar kompleks audit vaziyatlarida 27 foiz hollarda yanada mustaqil va aniq professional mulohaza bildirishga erishgan.

Amaldagi 2023-yilgi o'quv dasturlariga ko'ra, auditorlar malakasini oshirish jarayonida "etik me'yorlar" moduli 8 akademik soat hajmida tashkil etilgan. Auditorlar tomonidan ushbu modulning amaliy samaradorligini yanada oshirish zarurligi qayd etilmoqda. 2023-yilda O'zbekistonda auditorlik malakasi assotsiatsiyasi tomonidan o'tkazilgan so'rov natijalariga ko'ra, auditorlarning 63 foizi mustaqil fikr bildirish jarayonida tashqi omillar yoki tijorat manfaatlar bilan bog'liq murakkab vaziyatlarga duch kelishini bildirgan.

Shu bois milliy audit amaliyotida quyidagi amaliy mexanizmlarni joriy etish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Birinchidan, har bir auditorlik tashkilotida "Etik fikrlash nazorati bo'yicha mas'ul" lavozimini joriy etish va ushbu mutaxassis orqali auditorlik tekshiruvlariga axloqiy nuqtai nazardan qo'shimcha baho berish tizimini shakllantirish. Ikkinchidan, axloqiy harakatlar kodeksini har bir audit loyihasi doirasidagi shartnoma shartlariga integratsiya qilish. Uchinchidan, auditorlar o'rtasida "fikr mustaqilligi indeksi"ni baholovchi anonim monitoring mexanizmini yo'lga qo'yish va uning natijalarini litsenziya muddatlarini uzaytirish jarayonida inobatga olish.

Shuningdek, rag'batlantiruvchi vositalar, jumladan "Eng namunali axloqiy auditor" reytingi, auditorlik tashkilotlari o'rtasidagi ochiq professional munozara platformalari hamda axloqiy qarorlar bo'yicha real-case tanlovlarini tashkil etish orqali mustaqil va etik mulohazalarni keng targ'ib qilish mumkin. Mazkur chora-tadbirlar auditorlarda axloqiy mas'uliyatni yanada mustahkamlash, auditorlik faoliyatining shaffofligini oshirish va jamoatchilik ishonchini kuchaytirishga xizmat qiladi. Natijada auditorlarning professional fikrlari yuksak axloqiy tamoyillar asosida shakllanib, bu audit sifati hamda auditorlik institutiga bo'lgan ishonch darajasining oshishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Mulohazalarni shakllantirishda analitik va texnologik vositalardan foydalanish bugungi kunda auditorlik tekshiruvlari sifatini oshirishning muhim strategik yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda. Zamonaviy audit jarayonlarida auditorning professional mulohazasi nafaqat shaxsiy tajribaga, balki aniq ma'lumotlar va ilg'or texnologik vositalarga asoslangan holda shakllanishi lozim. Ayniqsa, katta hajmdagi buxgalteriya ma'lumotlari bilan ishlashda inson omilining tabiiy cheklovlari mavjudligi sababli, texnologik yondashuvlar — big data tahlili, sun'iy intellekt (AI), ekspert tizimlar va real vaqt rejimidagi monitoring tizimlari yordamida auditorlik qarorlari yanada tezkor, aniq va asosli shakllantiriladi.

So'nggi yillarda AQSH, Kanada va Germaniya tajribasi sun'iy intellekt yordamida auditorlik mulohazalarini shakllantirish texnologik innovatsiyalarning samarali yo'nalishlaridan biri ekanligini ko'rsatmoqda. Masalan, 2022-yilda Deloitte tomonidan AI asosidagi Argus platformasi yordamida mijozlarning moliyaviy hisobotlaridagi andozaviy buzilishlarning taxminan 87 foizi oldindan aniqlangan. Natijada auditorlik mulohazalarining aniqligi 28 foizga oshgani kuzatilgan. Bunday natijalar texnologiyaga asoslangan yondashuvlar auditorlar uchun nafaqat yordamchi vosita, balki qaror qabul qilishda muhim analitik manba sifatida xizmat qilishini tasdiqlaydi.

O'zbekistonda bu boradagi imkoniyatlar bosqichma-bosqich rivojlanib bormoqda. Yillik audit hisobotlarida "1C Audit Expert" yoki "Smart Audit Tools" kabi elektron tahlil platformalaridan foydalanish tajribalari shakllanmoqda. 2023-yil yakunlariga ko'ra, O'zbekiston Auditorlar palatasi tarkibidagi 37 ta yirik audit tashkilotidan 11 tasi bunday raqamli vositalardan doimiy foydalangan. Bu umumiy salohiyatning 29,7 foizini tashkil etadi.

Shu sababli milliy amaliyotda ushbu vositalarni keng joriy etish orqali auditorlik mulohazalarining sifati, aniqligi va asoslanganlik darajasini sezilarli ravishda oshirish mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Analitik vositalar qatorida regressiya tahlili, vaqt qatorlari hamda ko'p omilli korrelyatsiya modellari auditorlik ehtimollarini baholashda keng qo'llanilmoqda. Masalan, buxgalteriya balansining o'rtacha 8 ta asosiy indikator bo'yicha regressiya tahlilidan foydalanish auditorlik xulosasiga ta'sir qiluvchi omillarni aniqlashda 42 foizgacha aniqlik darajasini ta'minlagan. Shuningdek, "KAM Indeks" moduli bilan bog'liq statistik monitoring tizimi auditorlar uchun amaliy ko'rsatkichlar va professional mulohazalarni baholash mezonlarini yanada aniqroq shakllantirishga xizmat qilmoqda.

Auditning muhim masalalari (KAM) auditorlik faoliyatining muhim tarkibiy qismlaridan biri bo'lib, ularga nisbatan professional mulohaza yuritish auditorlik hisobotining aniqligi hamda foydalanuvchilarga foydali axborot yetkazish darajasini oshiradi. Xalqaro amaliyotda auditning muhim masalalari indikatorlarini shakllantirish va qo'llash bo'yicha aniq mezonlar ishlab chiqilgan. Masalan, Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB) tomonidan qabul qilingan AS 3101 standartiga muvofiq, har bir auditning muhim masalalari quyidagi mezonlar asosida aniqlanadi:

- a) yuqori risk darajasi;
- b) menejment qarorlariga bog'liq noaniqliklar;
- c) auditor tomonidan qo'llaniladigan murakkab baholash usullari.

2021-yilda AQSHda auditning muhim masalalariga oid 8 200 dan ortiq auditorlik hisobotlari tahlil qilingan bo'lib, natijalarga ko'ra har bir hisobotda o'rtacha 2,3 ta auditning muhim masalasi mavjudligi aniqlangan. Bu esa moliyaviy hisobotlarning murakkablashib borayotgani hamda auditorlarning professional mulohazalariga bo'lgan ehtiyoj ortib borayotganini ko'rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. International Auditing and Assurance Standards Board. *International Standard on Auditing (ISA) 701: Communicating Key Audit Matters in the Independent Auditor's Report*. – IFAC, 2020.
2. *The Audit Process: Principles, Practice and Cases*. – Cengage Learning, 2021.
3. *Auditing: Assurance and Risk*. – Routledge, 2020.
4. *Audit nazariyasi va amaliyoti*. – Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2022.
5. Сирожиддинов И.К., Исомухамедов А.Б. Развитие экспортной направленности сельскохозяйственного производства. – 2022.
6. Isomuhamedov A. Organization of Accounting in Structures of a Small Business in the Construction Field // *International Journal of Research in Commerce, IT, Engineering and Social Sciences*. – 2023. – Vol. 17, No. 12. – Pp. 27–32.
7. Boxodir o'g'li I.A. Organization of Accounting for Expenses and Income in Small Businesses // *Central Asian Journal of Innovations on Tourism Management and Finance*. – 2025. – Vol. 6, No. 3. – Pp. 1053–1059.
8. Boxodir o'g'li I.A. Xarajatlar va daromadlar hisobi tizimini takomillashtirish yo'nalishlari // *Partner Conferences of the International Scientific Journal Research Focus*. – 2025. – Vol. 1, No. 1. – Pp. 990–992.
9. Boxodir o'g'li I.A. Accounting and Analysis of Costs as a Basis of Budgeting // *Asia Pacific Journal of Marketing & Management Review*. – 2023. – Vol. 12, No. 4. – Pp. 9–12.
10. Abdulazizovich X.U.B., Murodillayevich N.J. O'zbekistonda mahalliy budget daromadlari shakllanishining amaldagi holati tahlili // *American Journal of Business Management*. – 2026. – Vol. 4, No. 3. – Pp. 43–51.
11. Xolmirzayev U.B. Bilimlar iqtisodiyoti va fan sohasi tushunchalari tizimining xususiyatlari // *Green Economy and Development*. – 2023. – Vol. 1, No. 11.
12. Isomukhamedov A., Xolmirzayev U., Tursunov U., Ergashev I., Aliyeva G., Karimova S., Nadirov U. Using AI Enterprise Expenses Prediction and Budgeting Mechanisms // *Reliability: Theory & Applications*. – 2025. – Vol. 20, SI 10 (88). – Pp. 365–371.
13. Abdulazizovich X.U.B. Innovation faoliyatning moliyaviy ta'minotini kuchaytirish zarurligi va omillari tahlili // *Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting*. – 2025. – Vol. 5, No. 3. – Pp. 142–146.
14. Sobirjon O'g'li J.E., Abdulazizovich X.U.B. Profits of Housekeeping and Its Development // *Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR)*. – 2019. – Vol. 8, No. 4. – Pp. 419–423.
15. Abdulazizovich X.U.B. Innovation faoliyatning moliyaviy ta'minotini kuchaytirish zarurligi va omillari tahlili // *Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting*. – 2025. – Vol. 5, No. 3. – Pp. 142–146.
16. Abdulazizovich K.U. Positive Aspects of the Cash Method in Small Enterprises under Unusual Circumstances // *Asia Pacific Journal of Marketing & Management Review*. – 2023. – Vol. 12, No. 11. – Pp. 38–47.
17. Xolmirzayev U.B., Ubaydullayev T. O'zbekiston Respublikasida davlat-xususiy sheriklik sohasida me'yoriy-huquqiy bazani ishlab chiqish // *Green Economy and Development*. – Vol. 3, No. 10.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100